

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSkih
KRŠČANSKIH UČITELJSKIH
IN KATEHETSKIH DRUŠTEV

Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo

L. XIX. - 1918 - ŠTEV. 11.

Vsebina „Slovenskega Učitelja“ 11. št. 1918:

Zarja bodočnosti	217
O osebnosti in njenem vplivu — zlasti v vzgoji. (J. Filipič.) (Dalje)	219
Čitanke za prve tri razrede osnovne šole v kraljevini Srbiji. (Ernst Šušteršič.)	221
Preosnova ljudske šole	223
O uredbi šolstva na našem jugu	226
Iz moje šole. (P. Š.)	228
Listek:	
Od Azovskega morja. (Fr. Silvester) (Dalje.)	230
Na stari tir?	232
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	233
Katehetske beležke	233
Učiteljski vestnik:	
Učiteljske vesti	234
Naša zborovanja	236
Prava svoboda	236
Raznoterosti	238
Naši ministri	240
Slovstvo in glasba	240

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 5 kron. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 6 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 6 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 7 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednik A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC.
— Tisk Katoliške tiskarne. —

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSkih DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRUŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XIX. V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1918. ŠTEV. 11.

Zarja bodočnosti.

Kako se je vse nepričakovano zasukalo! Ko je zablesnela svetovna vojska, so nastopili kot sodniki oni, ki zdaj dajejo zadoščenje. Kakor je na oči to precej bridko, vednar moramo reči, da se zunanji poraz ne sme meriti zgolj po tragičnem videzu. Kar je prišlo, pretehtavamo tudi z drugega višjega vidika. Ako moramo že v vsakdanjih doživljajih priznavati vsemodro vodstvo božje previdnosti, ali bomo v sedanjih svetovnih dogodkih zanikavali delovanje vladajoče roke božje? Ali so bile naše žrtve, ali je bilo naše trpljenje res brezuspešno? ... Vsi, ki so se oprijemali prvotnih vojnih ciljev, vsi tisti, ki so gnali vojne sile osrednjih velevlasti v krvavi boj, bi morali vzklikniti: vse zastonj!

Mi pa ne glejmo nazaj, na prestano, marveč ozirajmo se na zarjo boljše bodočnosti, ki nam naznanja blagodejni mir, obenem pa težko pričakovano rešitev iz stoletnega hlapčevstva. Kar smo včasih smatrali za mladostne sanje, se poraja pred nami kot dejstvo: draga mati Slavija prihaja.

Odkod preobrat vojnih ciljev? Deloma iz Rima, deloma iz Washingtona. Papež Benedikt XV. in Wilson zaslužita častno laboriko in zahvalo vseh, ki ljubijo pravičnost in mir. Sicer se danes po časopisju, na shodih in zborovanjih čuje in izgovarja povečini le ime Wilsona kot tistega, ki narekuje mir in pravičnost, a naj se ne pozabi, da se je vse okrenilo na pravično in spravno pot tudi po zaslugi rimskega čuvarja miru — papeža Benedikta XV.

Ob obletnici avstrijske vojne napovedi Srbiji, dne 28. julija 1915 — je bilo, ko je namestnik božjega Kneza miru na zemlji zaklical vojujočim se državam: »Nikar ne govorite, da se more strašna borba končati samo z močjo orožja. Namera medsebojnega uničevanja naj se opusti, kajti — dobro pomnite — n a r o d i n e u m r j ó. Tisti, ki so zatrti in ponižani, prenašajo s srdom usiljeni jim jarem; pripravljajo se pa, da se ga iznebe ter skrbe, da se neti in podeduje sovraštvo od rodu do rodu. Zakaj bi takoj odkrito ne pretehtali in presodili pravic in pravičnih zahtev, ki jih imajo narodi? Zakaj bi ne stopili z naklonjenostjo v posredni ali neposredni stik, da bi se po možnosti razgovorili o teh pravicah in zahtevah ter tako pospešili, da bi se končala sedanja strašna vojska?! Blagoslovljen bodi, kdor

bi prvi dvignil oljično vejico miru ter ponudil sovražniku roko za modre pogoje miru. Ravnovesje na zemlji in stalni mir zavisi od medsebojne dobrohotnosti in od tega, če se spoštuje pravica bližnjega, ne pa od mogočih armad in ogromnih trdnjav.«

Glas najvišjega pastirja se je izgubil takrat skoraj brez odmeva. Tri naslednja leta čedalje besnejše bojne vihre so povzročala nove razvaline ter kopala prezgodnje grobove milijonom čvrstih, mladih bojevnikov. In zopet se je oglasil svarilni glas papežev iz Rima. Dne 1. avgusta 1917 je zaklical Benedikt XV. poglavarjem vojskujočih se narodov odločno in jasno: »Prva in najvažnejša točka je in mora biti v tem, da stopi na mesto materialne sile orožja — moralna moč pravice... Mirovne pogodbe se morejo začeti le, če se vrnejo doslej še zasedena ozemlja.«

Mirovna pot vodi iz Rima dalje preko Washingtona. Odgovor, ki ga je dala Severna Amerika po svojem predsedniku sv. očetu Benediktu XV. dne 30. avgusta 1917, priznava v polnem obsegu veljavo papeževim intencijam. Pristavlja pa med drugim še to-le: »Američani sodijo, da se mora mir vpostaviti na pravicah narodov, ne na pravicah posameznih vlad... Smotri, ki vodijo podanike Združenih držav v tej vojski, so dovolj znani. Amerika ne išče gmotnih koristi. Sodimo, da se mora krivica, ki jo je prizadejala nemška vlada z brutalno silo, popraviti in sicer s tem, da se utemelji samostojnost vsem narodom. močnim in šibkim...«

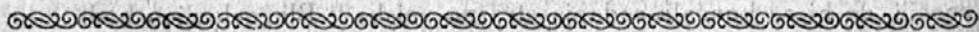
Sedaj se je jelo vresničevati tudi na jugu, kar je poprej tlelo v srcih vseh, ki čutijo národno, ki so prenašali radi ali neradi raznovrstna nasilstva. Na razvalinah stare državne oblike se gradi tudi za nas nova hiša, v kateri bomo dosegli — tako upamo — mir, srečo in blagostanje. Slovansko pleme prihaja iz vojske — kot zmagovalec.

Ko se poraja Jugoslavija, ne pozabimo resnih in očetovskih naukov, ki jih je izgovoril naš vladika, prevzvišeni gosp. dr. A. B. Jeglič ob gromovitem pritrjevanju tisoč in tisočere množice o priliki velikanske narodne manifestacije dne 29. oktobra v Ljubljani:

»V naših rokah je prihodnji ugodni ali neugodni razvitek celokupne Jugoslavije. Ako jo postavimo na trdno skalo strahu božjega, na trdni temelj vsestranske naravne pravičnosti in krščanske ljubezni, bo stala trdno, ne bo usahnila, naj tudi na njo pridrve kakršnikoli besni viharji.

Ako bi našo Jugoslavijo v daljnem njenem razvitku postavili na človeške strasti, na grdo sebičnost in krivičnost, na ureditev brez Boga, postavili bi jo na pesek, pa bi jo sovražni viharji porušili in grozna bi bila njena podrtija.

Oh, naj ne bo tako! Božja modrost naj razsvetli one, ki imajo odgovorno nalogo, sezidati Jugoslavijo, da jo bodo vsestransko tako utemeljili in uredili, kakor je potrebno, da bo živela, da se bo krepko razvijala, se bogato razcvetela in bo dobra mati vernega, zdravega, čvrstelega, srečnega jugoslovanskega naroda. Jugoslavijo čuvaj in vodi vsemogočni Bog! Jugoslavija naj živi!«

O osebnosti in njenem vplivu — zlasti v vzgoji.

J. Filipič.

(Dalje.)

Prvo, kar zahtevajo od človeka, ki naj ga imenujemo osebnost, je to, da ima polnost notranjega življenja, to se pravi njegove dušne sile: razum, volja in čut (t. j. čutna, umska, etična, estetična in verska čuvstva) morajo biti vsestransko, toda obenem harmonično razvite. »Tri reči so, ki napravljajo človeka izrednega,« pravi asket L. Poulin, »velika razumnost, trdna volja in globoko čuteče srce.«¹ Človeka torej, ki ne ve govoriti nego navadne vsakdanje stvari, ki ob vsaki priliki pokaže svoje strasti in neurejena čuvstva, ne moremo imenovati osebnost. Tu tiči tudi razlika med osebnostjo in značajem. Mogoče je namreč, da ima kdo močno voljo, da je torej značajan, dasi je obenem duševno siromašen.

Ker pa je delovanje duše navezano na zunanje organe, mora tisti, ki hoče veljati kot osebnost, imeti urejene tudi telesne čute. Iz vsega njegovega vedenja, hoje, govora, pogledov, gest... mora odsevati, če drugega ne, vsaj neka umerjenost. Seveda ne sme te zveze pretiravati, kajti izkušnja kaže, da so včasih tudi telesno slabotni ljudje izredne osebnosti, kot so n. pr. bili Bazilij (velik po duhu — telesno pravi invalid), Krizostom (Gedeon po besedi — pa vse življenje bolan na pljučih), Gregor Veliki (ki je obvladal svet, prikovan na bolniško posteljo), sveti Bernard (čudež stoletja, pa nikdar ni mogel krepke hrane uživati vsled bolehnosti), sv. Terezija (svetilnik Španije, ni imela 40 let nobene zdrave ure), Vincencij Pavlanski (40 let imel bolne noge), Alfonz Ligvorski (bolan 24 let, zadnjih 7 let zelo upognjen) itd.²

Drugi znak osebnosti je doslednost v udejstvovanju notranjega in zunanjega življenja. Ni še namreč dosti, da je notranje življenje bogato, saj nam to zopet izpričuje izkušnja vsakdanjega življenja. So namreč možje, ki jih slavimo kot velike pesnike, modroslovce itd., toda osebnosti še niso. Treba je, da človek v vsem svojem mišljenju in hotenju, z vsem žitjem in bitjem teži za nekim določnim smotrom, z drugo besedo, smer njegovemu življenju daje neko določeno teženje, neko gotovo naziranje. Sicer ni potrebno, — dokler se ne oziramo na zgolj krščansko pojmovano osebnost —, da bi bilo to življensko naziranje ravno nadnaravno. Treba je le, da neki določen življenski cilj odsvita iz vsega življenja. Zato imenujemo n. pr. Bismarka, ki si je stavil za življensko nalogo zediniti združeno Nemčijo, osebnost.

Tretji znak človeka, ki naj ga imenujemo osebnost, je pa kratko rečeno — njegova avtonomnost. Sicer je ta znak le posledica prvih dveh. Kakor je namreč človek neodvisen od svojih lastnih strasti, tako je tudi neodvisen od mikavnosti, ovir in katastrof zunanjega sveta. Še bolj

¹ L. Poulin: Na poti v večnost, Ljubljana 1918, str. 87.

² Prim. Franz Xaver Kerer: Gottes Meißel und Hammer. Regensburg 1910, str. 139–140.

je neodvisen od socialnega miljeja, v katerem živi. Ko gre za važne zadeve, nimajo zanj pomena ne najboljši, ne najslabši, pa tudi ne njemu najdražji. Prav ta avtonomnost ga pa dvigne ob času velikih kriz do poklicanega voditelja mas: »inmitten der allgemeinen Verwirrung drängt sich ihm blitzschnell, fast mit der Macht einer Offenbarung, die Erkenntnis auf, was hier augenblicklich zu tun ist,« pravi jezuit Klimke.¹ »Po drugi strani pa množica, ki se po naravi protivi katerikoli podrejenosti, brez pridržka sledi takim voditeljem,« pristavlja dr. Srebrnič.²

Do tu sta si torej teist in ateist v svoji debati o osebnosti precej edina. Vendar pa teist in še bolj katoliški kristjan ne more zlasti pri razmotrivanju o končnem človekovem smotru v nemar pustiti religije. Ta pa razdvoji njuno pojmovanje o osebnosti.

Sicer stavijo tudi ateisti osebnosti neki končni smoter kot ideal, ki naj ga na sebi udejevši. Tak ideal je Kantov kategorični imperativ, ki napolni človeka z rigorožno zavestjo o dolžnosti; tak ideal je Goethejev estetični idealist, ki se popolnoma posveti idejam resnice, pravice in lepote in pa socialistični altruist, ki zastavi vse svoje moči v prosep obče blaginje.³

Cerkev pa vse te in podobne končne človekove smotre podre in sicer podre s fundametalno resnico o **Bogu-Stvarniku**. Človek je od Boga odvisen, zato je njegova dolžnost, Boga pripoznati, njemu služiti, njega ljubiti. Da! Dejanska ljubezen do Boga mora odsvitati iz vseh človekovih individualnih in socialnih odnosov. To je njegov zadnji namen, ki mora za njim stremiti vse življenje, — seveda stremiti tako, da prav pod vplivom tega smotra oplemeniti vse, kar je v njem od narave zdravega —, popolnoma ga bo pa dosegel še le v posmrtnem življenju v Bogu samem. Pač ga je tudi na zemlji eden popolnoma udejeval in to je praosebnost Kristus.

Sicer bi ga bili lahko uresničili tudi drugi zemljani, če bi bila ostala človekova duša taka, kot je izšla prvotno iz roke Stvarnikove. Toda k dogmi o Bogu Stvarniku pristavlja Cerkev drugovažno dogmo, namreč nauk o izvirnem grehu. Ranjen vsled izvirnega greha ne more nikdar — ne na zemlji in še manj po smrti — doseči onega absolutnega namena brez novega življenskega principa, ki ga imenujemo milost

¹ Friedrich Klimke: Ewige Sehnsucht, str. 161.

² Čas 1918, zv. 3—4, str. 114.

³ Take tipe, ki so se pojavili na Francoskem okrog l. 1880., nam Pavel Bourget v svoji »Razporoki« opisuje sledeče: »Večina med njimi so odurni prerivači, drugi pa so neirni duhovi brez pravega kritičnega duha, naivno vneti, pa sami ne vedo, za kaj. Včasih o vsem dvomijo, včasih pa so kakor dogmatiki, danes nihilisti, jutri zopet pristaši sekte brez realizma, dasi zelo naobraženi, ki bi radi s silo vse razrušili in obenem ohranili tisočletne pridobitve. — Značilno je bilo za te mlade ljudi, da so se vedno sklicevali na vest, pa so vsled Kantovih naukov to načelo razlagali na način, karmogoče omejen in neplodovit. Pod pretvezo, da se drže zloglasnega nauka: Delaj vedno tako, da tvoja dejanja lahko služijo kot splošno pravilo, navadijo se ti mladi ljudje ter obožavajo svoje lastno mišljenje. Svoje osebne nazore slovesno razglašajo kakor načelo ter se zarivajo v neki fanatizem brez vsakega reda, in ta njih omejena sebičnost je v živem nasprotju z njih visoko naobrazbo.«

božjo. Ta princip ga usposobi, da že tukaj na zemlji vedno bolj in bolj ljubi Boga ter tako ostvarja svoj končni smoter in s tem lahko doseže že na zemlji neki višek popolnosti, neki ideal osebnosti, ki ga Cerkev zaznamuje z besedo svetniški stan. Po krščanskem naziranju nam je torej višek npravne popolnosti svetnik.

(Dalje.)

Čitanke za prve tri razrede osnovne šole v kraljevini Srbiji.

Ernst Šušteršič.

Naslednja slika o čitankah za prve tri razrede ljudskih šol v Srbiji bo zanimala v dobi porajajoče se Jugoslavije osobito naše učiteljstvo.

Ako pregledujemo nekoliko natančneje omenjene čitanke, se prepričamo, da imajo marsikaj zanimivega. Čtivo je razdeljeno z ozirom na vsebino sledeče: vera, vzgoja, ljubezen do naroda in države, uganke in dopolnjevanje — za razum — ter higijena. Higijenična pravila zavzemajo precej prostora zlasti v tretji čitanki.

V prvi — ilustrirani — čitanki je v ospredju verski moment in splošna vzgoja. Naj omenimo samo nekaj sestavkov verske vsebine: »Hvala Bogu.« Zakaj? »Što je dobro, da naučim da se neuk ja ne mučim.« Dalje »Cerkev«, »Sveto mesto je to.« »Pera.« »Moli.« »Kaj naj stori, kdor misli božji biti?« Odgovor: »Čini dobro! Jer — kad čoveka samrt nadje, ništa sobom ne ponese, već skrštene bele ruke i pravedna dela svoja.« »Pred Bogom smo vsi jednaki.« »Ne znaju se kraljevi ne poznaju carevi.« »Božič.« »Sveti Sava.« »Uskrs.« »Ova se nauka — ljubezen do bližnjega — dopadala dobrim ljudima, ali nevaljalci i siledžije (nasilniki) su je mrzili.« »Solze materine.« Objokavana edinica se vrne iz raja: »Ne plači, mamice, meni je lepo i dobro kod dragoga Bože.« Pesem »Bog nam je vse dal«. »Jutranja in večerna molitev.« Na zadnji strani je »Molitev Gospodova« — in sicer v staroslovenščini in v srbsčini.

Za versko vzgojo je v drugi in tretji čitanki že manj preskrbljeno. Tretja čitanka ima poseben verstveni oddelek čisto zadaj z napisom: »Naša vera.« Obsega 10 berilnih sestavkov, med njimi 5 v vezani besedi. Najprej je »Stvarjenje sveta« iz prestave Daničičeve, potem opis pravoslavnega božiča in vstajenja, narodna pesem o sv. Savi...

Najbolj se vpošteva v vseh treh čitankah splošna vzgoja in o l i k a. Berilni sestavki s to tendenco imajo naslove, kakor: »Ljubi šolo in učitelja, starše, brate, sirote!« Vmes pa je ironična pesem na »materinega ljubčka« — »Materina maza«. Par sestavkov priporoča negovanje sadnega drevja. Vzgojni so sestavki: »Brzdaj samega sebe!« Deček odgovori sladkorju v žepu: »Ja imadem razuma, ja sam gospodar.« »Išče te sreča!« »Najdeno vrni!« »Ne bodi ošaben!« Ponosnega petelina, zmagovalca v boju s sosednim petelinom, odnese — orel...

Ne ročaj se! Pajku, rogajočemu se sviloprejki, gospodinja razdere

»vratašca i prozore«. »Ne prepiraj sel« Dve kokoši ostaneta gladni vsled »inata« — prepira. »Bodi uslužen!« Pastirji pokažejo kralju na lovu studenec. »Bodi čist!« Otroci, pogledjte, kako se mačka umiva in snaži! »Čudna rugla i sramote: kad bi bilo kakvo djače nečistije nego mače.« Govori resnico, ker »onome, koji laže, Bog nikada ne pomaže«. Laž je sramota. »Ne muči živali!« »Pazi na red!« »Pravila, kako se je učencu vesti doma.« »Bodi zadovoljen!« Pripoznaj storjeni greh in se kesaj — uči mladega Srba basen »Volk zlikovac«, »komi se pravda i onda kad ga na delu uhvate.« Ne bodi hudoben, ker »pakosnik sam sebe jede«, kakor je odgovorila vesela veverica čmernemu medvedu. Ne prepiraj se kakor kozi na ozki brvi za prostor! Ne bodi ničemuren, kakor je bila deklica, ki je nesla v mesto mleko na prodaj in premišljevala, kako obleko si bo kupila za izkupljene novce in kako se ji bodo ljudje potem priklanjali. Ker se je pri tem sama priklonila, ji je padla raz glavo košara s steklenicami, ki so obležale razbite na tleh, mleko pa je teklo po cesti.

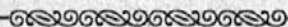
Berilnih sestavkov, ki bi budili v učencu ljubezen do prirode, je malo. Narodni in državni moment se posebno poudarja v tretji čitanki, pravtako tudi srbska prošlost; vendar pa tudi prva čitanka ne zaostaja v tem oziru. Srbstvo se poudarja v sestavkih: »Sv. Sava«; v drugi čitanki: »Molitev v početku šole«, »Ljubim najviše srpsku (!) crkvu«, dalje »Srpkinjica« in »Moje selo« od Zmaja; prične se »Za gorom je selo, tu se srpski diše, srpski zbori, piše.« Največ patriotizma je v tretji čitanki, n. pr. »Djačka molitva«, »Pomozi mi Bože, da porastem Srpče jače, da pomažem svima Srpkinjama i Srbima«; dalje pesem »Imam«: »— — a srce mi zagrejamo za njih bije silno, verno i za Srpstvo, koje oni ljube tako neizmerno.«

V tej čitanki sta tudi posebna oddelka z napisom »Narod« in »Srbska prošlost«. V prvem so berila kakor: »Srbsko gostoljubje«, »Trgatev v Vranji«, »Pobratimstvo«. Zanimive so v tem berilu: Srpske narodne poslovice, zagonetke, vprašanja od Vuka St. Karadzića in Vrčevića.

V oddelku »Otačbina« so berila, ki proslavljajo Srbijo. »Lepa i mila zemlja! Bog je nju obdario najvećim zemaljskim blagom.« (Sestavek Srbija.) »Kad se o turskom zulumu (tiranstvu) zbori, krv mi uzavri, kipi i gori; a kad se peva o Veljku slavnom, il' bojnem polju, Mišaru ravnom — to mi je draže od svetskog blaga, Srbijo draga!« (Pesem Domovini od Vojislava Ilića.) Navdušeno je popisana šumadija, Mačva, Sićenačka klisura (ožina, tesnec). Tu berem: »To je lepota nada sve naše prirodne lepote. Ona druge nema od Beograda do Carigrada, a neće je, čini mi se, imati ni od Beograda do Pariza.«

Zgodovinski so sestavki: Iz života Karadjordja Petrovića, Mačva v prošlosti, Protá Matija Nenadović, Hajduk Veljko Petrović, Knez Miloš, Osvojenje Niša, Otac.

Take so te tri čitanke. Zastopani so v njih najboljši pesniki in pisatelji srbski. V drugi in tretji zaslediš že precej fanatizma. Obe sta sestavila Protić in Stojanović, prvo pa je »napisao« šolski nadzornik Čaturilo. Iz vseh govori Srb, ki pozna predvsem le Srbijo.

Preosnova ljudske šole.¹

Radi članka »Poljsko delo in šolska mladina« v »Domoljubu« me je nekdo po vseh pravih člankarstva raztrgal; pri tem je pa sprožil novo važno vprašanje, naj rečem še eno besedo, o preosnovi ljudske šole.

Da ljudska šola na deželi ni na pravi podlagi osnovana, o tem smomenda edini. Glavne napake so:

Vse ljudske šole so osnovane po istem vzorcu in sicer po mestih in po deželi. Iz tega sledi druga napaka:

Ljudska šola na deželi se ne ozira skoraj nič na potrebe kmečkega stanu, kar se najbolj jasno kaže v predmetih, ki se poučujejo v ljudski šoli, in pa v strogosti šolske obveznosti, ki je raztegnjena na predolgo dobo, oziroma na vse letne čase brez ozira na kmečke potrebe.

Oglejmo si torej našete napake nekoliko bližje! Namen, ki bi ga morala imeti ljudska šola pri kmečkih otrocih, je popolnoma različen od onega pri mestnih otrocih, ali pri otrocih obrtnikov in tovarniških delavcev. Večina mestnih otrok gre po dokončani ljudski šoli v srednjo šolo te ali one vrste, ali se pa posveti kakemu stanu, v katerem mora vsaj deloma izpopolniti svoje znanje, bodisi v obrtno-nadaljevalnem tečaju, bodisi v kaki podobni šoli. Otrok tovarniškega delavca postane navadno isto, kar oče, in kot tak ima v splošni izobrazbi, ki si jo je v šoli pridobil v večji ali manjši meri, oporo, ki mu lahko pomore do veljave med tovariši. Kaj pa rabi kmečki otrok? Ali mu zadostujejo samo močne, žuljave roke? Kdor bi tako mislil, bi se gotovo motil. Res je glavno, da se otrok razvije v krepkega delavca, v pridno dekle, toda pri vsej svoji pridnosti ne bo nikdar dober gospodar in nikdar dobra gospodinja, ako ne zna nič drugega kot pridno delati. Tisti zlati časi, ko so hodili naši očetje po potih svojih pradedov in niso krenili niti na levo niti na desno, so minili. Nastopiti je treba včasih popolnoma novo pot, naučiti se je treba vedno kaj novega, sicer gospodarstvo in gospodinjstvo zaostane in polagoma nazaduje. Le kdor ima dovolj zmožnosti, da more iti s svetom naprej, ta ostane na površju, drugi pa utonejo prej ali slej. Šola mora biti in sicer za kmečkega otroka prav tako, kakor za gosposkega ali delavskega. Toda pogledjmo, kaj se naši kmečki otroci učel! Za

¹ Šolstvo v naši Jugoslaviji se bo moralo bolj prilagoditi ljudstvu, ki se peča po pretežni večini s kmetijstvom. Že poprej smo večkrat grajali, kako malo praktično je bilo doslej urejeno naše ljudsko šolstvo, katero je imelo povsod — po mestih in na deželi — isti učni osnutek in smoter. Pod naslovom »Preosnova ljudske šole« smo pripravljali objavljati primerne nasvete, ki bi mogli dati zadostno snovi preurejevalcem šolskih zakonov in šolstva v novi državi. Pričujoči sestavek sino svoj čas prevzel kot »žetni odtis« — če se ne motimo — od Domoljubovega uredništva s trdnim prepričanjem, da bo kmalu napočila doba, ko bo bolj aktualen in času primeren, kot je bil takrat. Uredništvo ga objavlja kot mnenje in sodbo neznanega mu pisca. Po vsebini docela gotovo ne bo ugajal — prosta pot za diskusijo!

časa balkanske vojne sem imel v izobraževalnem društvu predavanje o Balkanu in sem zato prinesel s seboj zemljevid Balkana ter ga obesil na tablo. Otroci, radovedni kakor so, so bili seveda takoj zraven in dva paglavca, menda iz četrtega razreda, se pričneta pričkat in razkladati po zemljevidu, kje so stanovali Gepidi in Japodi. Prišel bi skoro v zadrego in le s težavo sem našel v najbolj zaprašenem kotičku svojih možganov malo sled, da sem se kdaj učil o teh prapradedih sedanjih Albancev. Stavim, da dobite komaj na deset doktorjev enega, ki bi vedel kaj o teh dveh narodih. In s takimi bedarijami — milejšega izraza skoraj ne morem rabiti — se drapi naša mladina po šolah! Toda to je samo en slučaj. Kaj če bi vam začel naštevati, kaj vse se uče otroci o rastlinstvu in živalstvu, dasi je ravno pri teh dveh predmetih toliko potrebnih in pametnih stvari, ki naj bi se otrokom vcepile v možgane! To kar se poučuje sedaj na deželi v ljudskih šolah, je največkrat še za mestne ljudske šole odveč. Predmetov, ki bi imeli poleg veronauka, branja, pisanja in računanja ter nekaj slovnice, pomen za kmečkega otroka, zastonj iščemo v učnem načrtu ljudskih šol. In vendar je toliko važnih stvari, ki bi se dale otrokom poljudno in uspešno razložiti, n. pr. kmetijstvo, sadjereja, gotovi odlomki iz živalstva in rastlinstva, ročna dela (toda ne samo pletenje čipk, temveč predvsem šivanje) itd. Celi dve ljudski šoli na Kranjskem sta imeli takozvano »delarno«, t. j. učilnico za mizarstvo, kjer se je nekaj dečkov par ur na teden v zimskem času pod vodstvom učitelja učilo najnavadnejših mizarških del. To nam je bilo največje veselje in vsak je bil ponosen, če je bil sprejet v »delarno«. In kako prijetno je, če ni treba radi vsake polomljene smetiščnice nadlegovati mizarja! Kljub temu, da je bila ta »delarna« nekoliko nepraktično urejena, smo se v nji vendar marsičesa praktičnega naučili in škoda je, da je zaspala. Tudi v kmetijstvu, zlasti pa v sadjarstvu, vem iz lastne izkušnje, da se otrok lahko marsičesa nauči. Toliko glede prvih dveh glavnih napak sedanje ljudske šole. — Glede tretje napake, da je šolska doba predolgo odmerjena, oziroma, da se preostro nastopa proti staršem, ako pridržijo otroka vsled dela doma, bi pripomnil, da bi se recimo za zadnja dva letnika (11. in 12. leto) lahko brez posebne škode omejila šola na zimske mesece. Tisti otroci, ki nimajo prav nobenega veselja do šole, se tako ali tako ne nauče ničesar, če hodijo tudi celo leto v šolo; četudi se kaj nauče, pozabijo, ko izstopijo iz šole, kaj kmalu vse, ker se ne zanimljejo več za take stvari. Za tiste otroke pa, ki imajo veselje do učenja, bi se lahko poskrbelo na drug način, ki ga bom spodaj omenil.

Glavne zahteve pri preosnovi ljudske šole bi torej bile:

1. Ljudska šola naj bo posebej urejena za mesto, posebej za pretežno industrialne kraje in posebej za kmečke občine.

2. Med učne predmete ljudskih šol v kmečkih občinah naj se poleg veronauka, branja, pisanja, računanja in deloma slovnice sprejmejo predmeti,

ki imajo pomen za kmeta: kmetijstvo, sadjereja, odlomki iz živalstva in rastinstva (toda ne opice in kolibriji ter število prašnikov pri cvetkah!), ročna dela, šivanje kuhinjske stvari itd.

3. Za zadnja dva letnika naj se šola omeji na zimske mesece, ali naj se vsaj staršem dovoli pridržati otroke vsled dela doma.

To bi bile glavne izpremembe pri sedanji ljudski šoli. Toda s to izpremembo bi šla roko v roki še druga važna izprememba, ki bi prvo dopolnjevala, sicer bi bila cela reforma polovičarska. Po gorenjem načrtu bi otrokom marsikaj odvzeli, česar so se sedaj vsaj deloma naučili. To bi bilo treba nadomestiti. In še več. Če hočemo, da ne bodo ljudje bežali z dežele, kakor so bežali poprej, jim je treba ustvariti take razmere, da ne bodo občutili svojega stanu kot nekaj nizkega, manj vrednega. Revščina ni vzrok, da bežijo ljudje v mesta, glavni vzrok je le želja po uživanju. Teža ne moremo nikomur zameriti, ako bi bil raje gospod kot umazan delavec. In ako gre v mesto, se mu zdi, da je vsaj zvečer in v nedeljo, kadar je prost, gospod, ker ga vsak tako nazivlje in se na zunaj res dosti ne loči od gospode. Tu je treba računati s človeško naravo in nobeno pridigovanje tu ne pomaga dosti. Če bi se ljudska šola tako preosnovala, kakor smo zgoraj videli, bi bila prva nevarnost odpravljena. Dosedaj so se otroci v šoli nekako pogospodili in delo jim ni dišalo, ker je bila cela šolska vzgoja preveč »nobel«. Po novem načrtu bi bilo v tem oziru gotovo nekoliko boljše; toda ako ostanemo samo pri ljudskošolski izobrazbi, bi bil mladi naraščaj za sedanje razmere mnogo mnogo premalo izobražen. Ljudska šola naj bi bila samo podlaga za nadaljno delo. To delo so dosedaj vršila izobraževalna društva in njihovi odseki. Toda to delo je bilo nepopolno. Manjka nam moči, ki bi bile zmožne ter bi imele čas in dobro voljo posvetiti se ljudski izobrazbi. Župnik in kaplan ne moreta biti povsod sama, učiteljstvo in dijaštvo pa ne pride toliko v poštev, prvo zato ne, ker mu dostikrat manjka zanimanja in dobre volje, slednje pa vsled mladosti in nestanovitnosti. S par predavanji pa ni mnogo storjenega. Ljudje poslušajo, ploskajo, gredo domov in pozabijo. Treba je rednega pouka. V ta namen bi bilo treba napraviti v vsaki občini zimske tečaje. Predmetov in sicer zelo važnih predmetov za take tečaje je dovolj. Kmetijstvo, sadjarstvo, šivanje, kuhinja, osnovni pojmi o političnem življenju, državo-znanstvo, knjigovodstvo (vsak gospodar je član kakega gospodarskega društva in dobi ob letu računski zaključek, pa ne ve kam ž njim) itd. itd. Hvaležnih učencev je skoro povsod dovolj. Zlasti dekleta so dovzetna za take stvari, pa tudi fantje se dajo pritegniti, samo s prave strani jih je treba prijeti.

Nastane pa važno vprašanje, kdo naj bi vodil te tečaje. Župnik in kaplan, kakor rečeno, ne moreta biti povsod. Z dijaki ni nič, ker niso doma in so tudi premladi. Kaj pa učitelji? Na dnevnem redu je regulacija učiteljskih plač. Četudi se učiteljem zviša plača — kar bi bilo

čisto pravično — še vedno ne bodo mogli stanu primerno živeti, posebno v sedanjih razmerah ne. Poleg tega moramo reči, da je učiteljstvo v primeri s splošno izobrazbo, ki se je zelo dvignila in se mora še dvigniti, premalo šolano. Ali ne bi kazalo dodati k njihovim študijam še eno ali dve leti in vsakega prisiliti, da se še posebej izobrazbi v enem ali dveh predmetih, ki bi jih lahko potem poučeval v zimskih tečajih, ki naj bi bili **plačani**. Na ta način bi se posvetili učiteljskemu stanu tudi najboljši talenti, ker bi vedeli, da bodo lahko stanu primerno živeli, ako bodo hoteli delati, in ker bi videli, da si lahko pridobijo med ljudstvom s pametnim in požrtvovalnim delom ugled in veljavo. — Vem, da bo večina pri tem zmajala z glavo, češ, da je vse to neizvedljivo, in zavedam se tudi, da sem delal račun brez krčmarja, ker sem dejal, naj bi bili taki tečaji plačani, nisem pa povedal, kje vzeti denar. Tudi drugih razlogov je dovolj, ki govore proti temu predlogu. Zato moram pristaviti sledeče: Ako je ta načrt sploh izvedljiv, bi se moglo to le polagoma zgoditi. Morebiti v 10 ali 15 letih. Razna vprašanja, ki bi prišla tu v poštev, n. pr. ali naj bi se vpeljali taki obvezni tečaji namesto ponavljavne šole, ali naj bi se vpeljali ti tečaji v zvezi z izobraževalnimi društvi itd., prepuščam drugim v pretres.

Uverjen sem pa, ako se reši to vprašanje na ta ali na kak podoben način, da bo naše kmečko ljudstvo v dveh desetletjih tako visoko, da se bo moglo kosati z vsakim drugim narodom. In ker bo preprosto kmečko ljudstvo prišlo tudi v družabnem oziru do zadostne veljave in si bo tudi znalo pripomoči do nje, bo tudi beg iz dežele pojenjal.

Da se pa izognem že v naprej vsakemu nepotrebnemu prerekanju, in da se ne bo nihče po nepotrebnem razburjal, poudarjam, da sem to povedal le kot mnenje, kot nezrel predlog, ki potrebuje še vsestranskega preudarka. Tudi si ne laskam, da bi bilo moje razmotrivanje na tej ali na oni strani popolno, ker je tvarina preveč nova in preveč neobdelana. Dovolj bo, ako poprime kdo glavno misel in jo izpelje do popolnosti.

O uredbi šolstva na našem jugu

je zapisal bivši deželni glavar pl. Šuklje v svojih izvajanjih (»Slovenec« št. 240) sledeče:

Na prevažnem polju narodne izomike bi ločil kompetence. Ljudsko šolstvo za našo slovensko skupino in v zvezi z njim vzgojo učiteljskega naraščaja bi prisodil ljubljanskemu deželnemu zboru. Saj mora ljudska šola pripravljati mladino neposredno za praktični poklic, za dejansko življenje in le-to se razvija pri nas v poljedelski Sloveniji

pod drugimi pogoji nego na primer v Boki Kotorski. Nikjer morda ni avstrijska centralizacija toliko škodovala kakor baš pri ljudski šoli. Ne omejujmo tedaj deželne avtonomije, kar se tiče ljudske šole; vsaka dežela naj si uredi ljudsko šolstvo po svojih istinitih potrebah!

Drugače pa pri srednjem in visokošolskem pouku. Tukaj bi pretirano razcepljenje celo škodovalo. Čemu bi na primer gimnazija v Kranju ali realka v Mariboru morala biti urejena po drugem učnem načrtu kakor sovrstne učilnice v Zagrebu ali Sarajevem? Notranjega povoda ni, potem pa je pomisliti, da bo v bodoči Jugoslaviji trgovski, gospodarski in družabni stik med posameznimi deli jugoslovanskega naroda mnogo intenzivnejši, nego dandanes, ter da bo premnogokrat naravnost kazalo očetu, da svojega otroka iz tega ali onega razloga z doma pošlje na srednjo šolo druge jugoslovanske skupine. Prosta mu bodi pot — ne zapirajmo si je sami po nepotrebnih, da celo kvarnih razlikah v srednješolski zasnovi!

Isto velja tudi glede visokih šol. In tu si pri tej priliki dovoljujem odkrito besedo, katera slove: **Odnehajmo Slovenci vsaj začasno od svoje slovenske univerze!** V trenutku, ko se zavedamo, da smo en narod s svojimi hrvaškimi in srbskimi brati, smejo za nas merodajni biti zgolj strokovni razlogi in oziri. Naše vseučilišče bodi vsaj za sedaj v Zagrebu, kjer naj bodi prosto slovenskim docentom, ako jim drago, predavati v slovenskem jeziku. Glejmo predvsem, da se jugoslovanska univerza v Zagrebu docela popolni in ojači. Spraviti moramo zavod na višek, vreden kulturnega naroda, tako da se bo uspešno mogel meriti z najboljšimi visokimi šolami kulturnega sveta. In stoprav potem, ko je dovršen organizem zagrebškega vseučilišča, ko bo to zadostno opremljeno z vsemi inštituti in kabineti, zbirkami in delavnicami, stoprav potem si omislimo drugo jugoslovansko univerzo na slovenskem czemlju, katera naj plodonosno tekmuje s starejšo svojo sestrico!

Niti radi tega ne bi pretakal solza, če se prva jugoslovanska tehnika prav kje drugod ustanovi in ne na Slovenskem, toda z vso odločnostjo bi vztrajal pri zahtevi, naj se bogato opremi ter na vse stroke raztegne slovenska državna obrtna šola v Ljubljani. Po mojem mnenju bodi ona zavod, ki naj preskrbi razvijajočo se jugoslovansko industrijo s praktičnimi inženirji. Sem naj prihajajo učenci z vseh krajev širne Jugoslavije, da se izučé v vseh panogah obrtnega pouka.

Tudi postavodaja o trgovskem šolstvu bodi osredotočena v osrednjem jugoslovanskem parlamentu. Pri tem je pa gledati na to, da se doseže jugoslovanska trgovska visoka šola in sicer v Trstu, kjer je naravni njen sedež. Morda bi kazalo, združiti jo z internatom, da se na ta način mladina obvaruje skušnjav in nevarnosti, pretečih njeni neizkušeni v lahkoživem pomorskem mestu.

Iz moje šole.

P. š.

Po devetmesečnem dopustu sem zopet prišla v šolo. Resnično, včasih sem si zaželela tihe učilnice, zaželela otrok in skoraj mi je bilo dolg čas po njih, mojih malih. Iz te bojevite vsakdanjosti bi šla in bila samo pri njih, svojih učencih, varovala bi jih po svojih močeh, da ne bi okusili bridkosti teh hudih dni, in da ne bi jim bila hrana strup našega časa.

Sedaj sem zopet pri njih. Pozdravljeni! Bog vas blagoslovi — življenjapolna deca! —

Imam najmlajše. 78 jih je. Vsi so moji, tako moji, vse imam rada in vsi naj bodo deležni moje ljubezni. Pozdravljeni, moji mali.

Prvi dan je. Stopim v razred. Vse tiho, nič pozdrava. Nekam plaho gledajo boječe oči. A moja duša ni molčala. Vse je pozdravila od prvega do zadnjega; vse je sprejela za svoje varovance. Kako tudi ne, saj so od tega trenutka vsi moji, prav moji!

Kako močno se pozna na njih kruta roka vojne: Ta nima jopiča, oni ne čevljev, dasi je mraz. Tam sedi deček; skoraj bi mu utonila majhna glava v velikem očetovem klobuku. Komaj, da se mu vidijo otroškovdane oči. Tu je dekletce, majhno, šibko. Le kje je zrastle tako nežna stvarica! Oblekca, gotovo ni bila umerjena njej, sega prav do tal. Noge ima v pol prevelikih čevljih. Izgleda prav nerodno. A urno se res ne more gibati v taki opravi. Na licih vseh nekak molk, le tam se par rdečeličnih dečkov smeje, da se kažejo kot repa beli zobki. Blagor jim! Le smej se, nedolžna deca! Veseli se v vsej svoji radosti in kapljica bridkosti naj ne rani tvojega zadovoljstva! Le vriskaj in poj! Vsaj takrat vem, da ne misliš žalostnih in hudih misli. Le raduj se in Večni naj te blagoslovi!

Peljem jih v cerkev k šolski maši. Niso molili bogve koliko, vem, da ne. Vseeno, mali, niste šli brez blagoslova iz svetišča. Ne! Prosila sem Prijatelja otrok, naj vas blagoslovi. In vem, Dobrotljivi ni pozabil nobenega teh malih, ki vanj verujejo.

Po maši v šolo k vpisovanju. S prvenci so prišle tudi matere. Skrb je ležala v njih očeh, skrb se je brala na licih in sama skrb so bile besede, izgovorjene v priporočitev svojih otrok. Ne bojte se preveč, skrbne matere! Vaši so, a od danes bodo tudi moji, tako moji. Vzgjajale ste in učile svoje otroke; danes se vam pridružim še jaz, da nadaljujem po vas začeto delo. Nič se ne bojte za svojo deco; le redno jo pošiljajte v šolo in prepričale se boste, da je bil nepotreben vaš strah in vsa vaša skrb.

Drugi dan pridem v šolo. Malo bolj so že oživel, ker je veliko repetentov med njimi in »zgledi vlečejo«. Odkažem prostore, povem najpotrebnejše o vedenju, snagi itd. Kako gledajo zvedave oči! Vse jim je novo, vse tuje, a polagoma se bodo privadili vsemu.

V prvi klopi sedi deček. Malo nad komolec je visok. Rdeča, okrogla lica, žive oči in v njih veden smeh, kakor bi se igrali angelci v teh očkih in bi svirali in peli temu nedolžnemu otroku.

»Deček, ali veš, kako ti je ime?« »Vem,« se odreže sede. »Le vstani in lepo povej, kako ti je ime.« Vstane, prestaplja z noge na nogo in naposled vendar pove, da je Lojzek. Tako sem počasi izvedela za vse Janezke, Francke, Tončke, Micke in Rezke, še celo Miro in Danica sta moja učenca.

»Miro, veš kako se pišeš?« »Ne vem,« odgovori in me gleda z rjavimi očki, kot bi hotel reči: »Čemu neki me vpraša, ko pa res ne vem.« Jaz pa dobro znam, da je že vedel svoj priimek, a v prvem strahu ga je pozabil. Povem mu, kako se piše. Od tistega časa ne pozabi nikdar več svojega priimka. Prav dober učenec je. Pazi, glasno odgovarja, samo eno napako ima. Noge mu precej zlezejo na klop. Po desetkrat v eni uri ga opomnim, a Miro sicer uboga precej, ali te neposlušne noge, saj kar same zlezejo na klop!

»Micika, kako se pa ti pišeš?« Hitro vstane, me gleda kot srnica in samozavestno odgovori: »Vem, pa ne povem!« »Micika, tako pa ne smeš nikoli več odgovoriti.« Ubogala je. Rada bi bila pridna in mirna, a njena živa nrav ji tega ne pusti. Tvoj angel te varuj, Micika mala!

Imam učenca. Ime mu je Janez, piše se Janko. Ima to posebnost, da vedno prepozno pride v šolo, čeravno nima daleč. Vselej ga posvarim, da ne sme zamujati, a vse ne pomaža nič. Učim četrť ure. V veži se čujejo drobni koraki. Vrata se odpro in zopet se prismeje Janko. »Hvaljen Jezus!« naglas pozdravi. Vsi se ozro; Janko pa štorclja brezbrizno na svoj prostor. »Ti si zamudil, pa odkrij se, molil tudi nisi še,« glasno komandira debeli Lojzek. Vse vidi ta Lojzek: kdo ne pazi, kdo ne drži roke na klopi, kdo gleda nazaj itd. Sam se mi pa tudi vedno suče kot vrtavka. »Lojzek, pridi k tabli, naredi pokončno črto!« Hitro pricaplja, vzame z debelo, mehko ročico kredo in potegne. A nesreča! Kreda se zlomi. Malo se ustraši. »Lojzek, v kateri roki pa imaš kredo?« Hitro jo predene v desno in se brž izgovarja: »Pozabim, zmeraj pozabim, zdaj pa res ne bom nikoli več!«

K tabli pride Miro. Krepko potegne črto, a ima tudi nesrečo. Takoj sta dva kosa krede. »Jej, kaj bo pa zdaj, ko se je kreda zlomila,« pravi in me gleda z vprašujočimi očmi. »Boš pisal pa z manjšim kosom,« ga potolažim. »A takò, nisem vedel, če tudi majhen kosec piše,« se začudi Miro in odbeži v klop.

Micika, Francka in Karlček so tako majhni, da jim v najnižjih klopeh komaj segajo noge do tal. Pridejo k tabli, kako stegujejo drobne ročice, stopajo na prste, a komaj dosežejo pravo vrsto. V zadnjih klopeh je nekaj repetentov, velikih kakor hlapci. Od dolgega časa se jim neprestano zeha; obračajo se na vse strani, samo pazijo ne, znajo pa tudi nič — a kaj hočem? »Stari grešniki!«

Martin se mi vedno reži; če ga vprašam, povese oči in nikoli ne morem spraviti besedice iz njega. Komaj pride čez šolski prag, že zavriska in zakriči. In z vriskom se izgubi v zraku vsaka beseda, vsak opomin. Drugi dan ga posvarim, a ne vzdrži porednež. Pa ga zaprem. Smeja se, ko odhajajo drugi. Ko prestane kaznen, ga po tri dni ni v šolo.

»Otroci, Danica Stopar je bolna. Kdo ve, kako ji gre?« »Slišite,

Danica je že umrla,« dopoveduje okrogli Lojzek. »Ja, danes sta prišli dve puncici k nam in sta rekli, da je Danica umrla. Enkrat je že prej mislila umreti, pa so mama jokali in ji je bilo precej boljše. Saj lahko Julko vprašate, pa danes je ni v šoli. Kadar bo prišla, pa jo vprašajte, če ne verjamete. Danica je res umrla« — razlaga zopet Lojzek.

Ko bi imela roko umetnika, bi ga naslikala v tem hipu. Te jamice na licih, tisti prostoveseli njegov pogled bi rada imela ohranjen za spomin na »mojo šolo«. A nisem Mihelangelo, ne Rafael. Žal! Lojzka bi pa res rada imela naslikanega.

Vedno mu je vroče. Vidim, da se umije vselej, preden gre v šolo, a ima umazane roke. Srajco precej zamaže in potem nosi umazano, ker je vojska. »Zakaj si zopet umazan, Lojzek?« »Pa sem se umil, res sem se,« zatrjuje in gleda roke in srajco. »Res sem umazan, kako je to čudno, ker sem se umil, le mamó vprašajte.«

Ti nepokvarjeno otroče! Ne bom vpraševala mame, saj verujem tvojim nedolžnim očem in tvojemu odkritemu govoru. Angel naj te spremlja, dobro dete! — (Dalje sledi.)

Od Azovskega morja.

Piše naduč. Fr. Silvester.

(Dalje.)

Dr. Kreku. —

Berdjansk, 9. februarja 1918.

10. oktobra 1917 je bil meni najveselejši dan. Prejel sem razglednico s pogledom na Jadransko morje. Pod velepomembnimi besedami, v pravilnem ruskem jeziku je bil podpisan — moj najboljši prijatelj.

Danes, šele danes sem iz slovenskega časopisa izvedel, da je ravno oni čas zatisnil na veke oči mož, ki je posvetil vse svoje sile srečni, veliki bodočnosti Jugoslovanov. —

Žnaj, dr. Krek, niti sekunde nisem dvomil, da po nevihti, strašni nevihti zasije zlato solnce tudi našemu narodu, če bo vselej in povsod šel neustrašeno v boj pod zastavo Tvojih načel. —

Pišem in s solzami v očeh pogledujem na dragoceno Tvojo razglednico, ki si jo zapustil kot poslednji predragi spomin meni — nevrednemu učitelju.

Fran Franovič Silvester.

Pošten mir z ruskim mužikom. — Dragi gospod katehet! Kako se kaj imate? Že dolgo nič ne vem, kako je pri vas. Upam, da se še vedno z združenimi močmi bojujete za mir in pravo slovenskega naroda.

Pišem Vam gotovo vsakih 14 dni, pa menda malokaj dobite, saj je v poslednjih tednih še več ovir tu pri nas, kot pod »starim režimom«.

Že nekaj dni čitam dunajsko »N. Fr. Presse«. Poslednjo številko sem kupil danes in sicer ne staro (od 13. avg. 1918) za 60 kopejk. Če bi prišel

še »Slovenec« in »Slovenski Učitelj« lepega dne v moje roke, to bi bilo veselje! Poskusite!

Kar se tiče politike, opažam, da avstrijski časopisi o resničnem položaju v Rusiji mnogokrat nimajo najboljših informacij. Ne vem, ali nočejo, ali ne smejo pisati. In tako se dogajajo presenečenja n. pr. z novim »vostočnim frontom«... Ne zabimo: Kdor hoče biti trajen prijatelj Rusije, se mora pogovoriti s pravimi zastopniki naroda, se mora pogoditi s strankami, ki za njimi stoji ogromna večina ruskega ljudstva. Ne razstrelj delavcev in kmetov, a pošten mir z ruskim mužikom bo dal Avstriji in Germaniji hleba in kar je treba.
Berdjansk, 17. avgusta 1918.

Dva rdeča dneva sta bila 18. in 22. april 1918 za mesto Berdjansk. 18. aprila so invalidi v krvavem uličnem boju zlomili Sovjetsko oblast v našem primorskem mestu. Čez par dni je priplul pred Berdjansk znani »glavar boljševikov« Mokrousov. Na čelu par sto krasnogvardejcev in mornarjev stoječi poveljnik je izjavil, da bodo krasnogvardejci bombardirali mesto če a) invalidi ne vrnejo denarja, ki so ga zbrali berdjanski boljševiki, in če b) ne osvobodijo pod ključ postavljenega bivšega Sovjeta. Zatehtevali so tudi, da invalidi izročijo vse orožje, ki je v Berdjansku.

Invalidi so odklonili ultimatum in kmalu nato večkrat s strojnimi puškami odbili morjake, ki so se hoteli izkrcati na raznih krajih pristanišča.

22. aprila 1918 je bil določen pogreb »žrtev 18. aprila«. Od raznih strani je prišel narod, da počasti spomin padlih. Z drugimi uradniki Ujezdne Zemske Uprave sem se udeležil pogreba tudi jaz, pa nisem ostal do konca. Bila je 11. ura predpoldnem. Od strani morja se je oglasila začetkoma strojna puška in nato — bombardirovka.

Vse se je razkropilo, le mrtvi so ostali na ulici. Odšel sem na bližnji hrib, da opazujem. Bog me je varoval! Varen namreč tudi tam nisem bil, kajti šrapneli so se razletavali ne le pred, ampak tudi za mano. Pomorščaki so pač streljali — »kuda popalo«.

Izpustili so več kot sto krogel, ki so naredile precej škode, a še več zbudile strahu. Priložene fotografije kažejo uspehe »velikega dela« za »svobodo«.

Srčen pozdrav Vam in Slomškovi Zvezi od Vašega zvestega Fran Franoviča Bohinjskega.

Berdjansk, 12. junija 1918.

Pred velikimi dogodki... Predragi gospod katehet! Včeraj sem Vam odposlal nekaj razglednic v spomin na boljševiško bombardirovko mesta Berdjanska. Skoraj pred dvema mesecema sem jih bil oddal na pošto, pa so prišle obratno, ker — »ni bilo zveze«. Zdaj »rajažajo« vnovič proti domu v navadnem pismu, ker priporočenih še ne sprejemajo.

Pri nas gre vse po starem naprej, »dokler bo še vetra kej«. — Po starem? No, vsak dan prinese kaj novega. Murbach, Eichhorn, zabavstovka, vlaki skačejo s tira itd. t.l. Tam na vzhodu Azovskega morja pa se še vedno kaj pripeti, kar spominja na »Tisoč in ena noč«.

Vam Italijani delajo komedije, Francozi pa neprijetnosti — no in pri nas na Murmanu in ob Volgi ne kaže nič dobrega.

Sploh se po moji misli ne bližamo miru, ampak velikim dogodkom, ki bodo prej ali slej odločili usodo izmučenih narodov.

Kar se mene tiče, sem zdrav in še imam dobro. Nemški poveljnik mi je dovolil, da ostanem pri Ujezdrá zemski upravi kot »dolmeč«, kjer lahko mnogo storim za — dobro stvar.

Z nemškimi vojaki se dobro razumemo; v njih vojaški prodajalni dobim poceni skoraj vse, kar potreba, saj sem — »cesarsko-kraljevi«. — Opažam pri njih več dobrega tovarštva, kot sem ga med svojimi — doma. Naši severni napeteži bi se od germanskega vojaka lahko mnogemu priučili. —

Če bi bilo pri nas nekaj več vzajemnosti in manj nacionalne ne-strpnosti, ki je rodila čudne privilegije, bi gotovo tudi Čehi ne krvaveli ob Volgi, ampak z veseljem umirali na — italijanskem bojišču. Tako pa — Bog pomagaj! — Bohinjski.

Na stari tir? . . .

Komaj smo se bili otresli pikrosti in osebnih žalitev v političnih in strokovnih listih, že so se sprožili — ob svitanju mlade Jugoslavije — iz nam protivne učiteljske organizacije osvetni streli, ki jih ne moremo kar tako prezreti. Ako nameravajo naši tovariši v »Zavezi« na tak način posezati v vrste »Slomškove zveze«, kakor so začeli v najnovejšem času, potem bi bili mi prisiljeni, da popolnoma opustimo sedanje svojo lojalno kompatibilnost do njih.

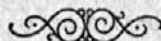
Žalitev posameznih naših članov — je žalitev celotne naše organizacije! Kako bi zavreščalo, ko bi mi začeli s takim načrtom in s tako ne-taktnostjo! Ako se hoče kdo igrati z boljševištvom, naj posledice pripiše samemu sebi.

Boljševiški nastop, ki je dobil izraza tudi v 4. točki, 3. odst. spomenice, objavljene v listih 7. novembra, je mučno učinkoval celo v krogu članov Narodne vlade. Podpisan je pač tudi načelnik »Slom. zveze«, a ta je dobil spomenico v podpis neposred-

no pred odhodom deputacije, ki je spomenico izročila Narodni vladi.

Kaj bodo ukrenili na to neumestno in nekolegialno brisakcijo — da rabimo najmilejši izraz — prizadeti gg. nadzorniki zajedno z deželnim šolskim nadzornikom, ne vemo; to pa vemo, da so vsi, v kolikor jih poznamo, možje, ki so karmoč zavzeti za napredek našega šolstva in katoliške vzgoje, pa so prejkoslej tudi dovolj izpričali, da imajo za to potrebno strokovno izobrazbo, zmožnosti in — pošteno srce. Nekateri med njimi so naravnost vzor pravih nadzornikov. Vsem ustreči, ustreči osobito vsemu podrejenemu učitelstvu, pa uprav najboljši nadzornik ne more in ne sme; zakaj, ni treba razlagati.

Naj se sprejme ta naša izjava kot izraz nemalega začudenja in upravičene indignacije nad tem, kar se je začelo najnovejši čas v nam nasprotnem taboru slov. učiteljstva. Sloge in medsebojnega zaupanja tako ravnanje ne bo pospešilo.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Pri novemberskem sestanku katehetov v Ljubljani je prof. dr. Pečjak čital svetopisemske zgodbe stare zaveze, ki bodo sprejete v novo slovensko knjižico »Krščanski nauk za prvence«. Navzoči katehetje so točno, blagoglasno, v lepi in čisti slovenščini sestavljeno, besedilo in zmislu sv. pisma, a tudi otroškemu umevanju ustrežajočo prireditve prečitanih zgodb po malenkostnih spremembah posameznih izrazov ali verzij — odobrili in sprejeli. Določili so pa še izredne seje v ta namen, da se delo pospeši, ker bo treba pregledati še katekizmove nauke, ki so logično izpeljani iz vsake svetopisemske zgodbe.

Letošnji občni zbor »Društva slovenskih katehetov« se preloži na ugodnejši čas, ker je želeli, da ga združimo z večjo katehetsko prireditvijo in da se ga udeleži čim več slovenskih katehetov in dušnih pastirjev.

Za volitev v odbor »Slomškove zveze« se predlagajo trije člani katehetskega društva in sicer: Čadež, dr. Demšar in Zaplotnik.

Katehetske beležke.

Šolska kateheza — podlaga in kvas krščanskemu življenju. P. Fr. Franz C. SS. R. poroča (v Theol. pr. Quartalsch. 1918) o misijonu v neki avstrijski kmetiški župniji iz l. 1912. Redovnik se je prepričal, da je župnija naravnost idealno urejena. Ob nedeljah in praznikih izlepa kdo ne opusti sv. maše po lastni krivdi, dasi je veliko župnijanov zelo oddaljenih. Prejemanje sv. zakramentov je živahno. Nezakonski otroci so izredna prikazen; družine so številne. Sovraštva skoraj nobenega. Pri volitvah glasujejo skoraj soglasno za krščanskega kandidata. In kar je še posebno važno: mlajša generacija je za versko življenje veliko bolj vneta, kot starejša.

Radovednost je misijonarja gnala, da je poizvedoval po vzroku teh idealnih razmer. Prepričal se je, da ima naj-

več zaslug pri tem dolgoletno vneto katehetsko delovanje župnikovo. Takoj izpočetka je smatral katehezo v šoli, pa tudi kateh. pridigo za najtehtnejši del svojega pastirovanja. Sam se je izrazil: »Skoraj nikdar nisem opustil šolskega pouka — razen iz neizogibnega vzroka —, pripravljal sem se vedno skrbno, pravtako sem navduševal tudi svoje kooperatorje, naj bodo karmoč vestni v šoli. Zadovoljivo stanje v župniji pripisujem v prvi vrsti milosti božji, zraven pa tudi stanovitnemu delu v šoli. Kateheza je in ostane kvas, ki mora prekvasiti vse vernike; pa je tudi najbolj preprosto sredstvo v duhovnem pastirstvu. V družta ne pridejo vsi, v bratovščine se ne vpišejo vsi, v šolo pa hodijo vsi in sicer v starosti, ko je človek za dobro najbolj vsprejemljiv. Pa je tudi jasno, da beseda in zgled otrok prav krepko vpliva tudi na odrasle.«

Komu prvenstvo? Dva katoliška umetnika, ki sta se proslavila s slikanjem svetopisemskih zgodb, se kosata za prvenstvo: Filip Schumacher in Gebh. Fugel. Prvi je izdelal prvotno le več risb za šolsko uporabo, Fugel je pa okrasil Stieglitz-ev »Religionsbüchlein f. d. Kleinen« z barvastimi umotvori. Ker pa brezbarvne sličice na otroke ne napravijo posebnega vtisa, marveč bude le vnemo za otroško »umetnost«, so dali kolorirati (brez vednosti umetnikove) tudi Schumacherjeve slike, ki so sprejete v V. Pichlerjeve »Kratke zgodbe s krščanskim naukom«. Tako poživljene slike so seveda močno ugajale; celo taki možje, ki jim prava umetnost ni tuja, so ustmeno in pismeno izjavljali, da Schumacher vsekako prekaša Fugel-na.

H. Stieglitz se je hotel o tej sodbi prepričati na ta način, da je dal presojati šolskim otrokom one izdelke, ki jih imata oba omenjena umetnika. Presoja se je izvršila na podlagi odtisov v šolskih knjigah. Pri vsaki podobi so dobili otroci tri vprašanja: 1. Opazuj sliko;

kaj ti predočuje? — 2. Primerjaj obe podobi; katera ti bolj ugaja? — 3. Zakaj ti ta slika bolj ugaja? —

Presoje se je udeleževalo 60 otrok in sicer nekaj mestnih, nekaj trških in vaških. Izid je bil presenetljiv: za Fugelna se je odločilo 668 glasov, za Schumacherja pa 232.

Zanimivo je utemeljevanje: Otroci, ki so se ogrevali za Schumacherja, so utemeljevali to svojo odločbo s tem, da so njegove slike bolj »jasne«, menda bolj izrazite, kar se je Fugelnu že večkrat priporočalo tudi od kompetentnih kritikov. — Veliko otrok je dalo prednost takim podobam, kjer je več videti. Pedagogi so seveda teh misli, da mora biti šolska slika karmoč preprosta in da ne sme preveč vsebovati. Otrok sodi po svoje: čim več vidi, tem več povpraševanja in iskanja.

Dalje se je dognalo, da so manj nardarjeni učenci imeli več zanimanja in veselja za Schumacherjeve podobe, bolj zmožni so pa raje glasovali za Fugelna.

Res je, da otroci niso merodajni pri presoji in izbiri šolskih učil, vendar pa se zdi, — tako sodi Stieglitz — da naj vsaj soodločujejo tudi tisti, ki jim je v prvi vrsti učilo namenjeno. Po sodbi otrok bi imel torej Fugelna prednost. Mi pa pravimo: oba sta mojstra. Schumacher je za biblični katekizem izdelal skoraj trikrat toliko ilustracij kot Fugel, zato se ga je oprijel V. Pichler. Ker pri nas ni pričakovati, da bi nam domači umetniki v kratkem ustvarili kaj tako primerne in lepega, se bo treba urno odločiti, kam se obrnemo, kajti slovensko knjižico za najnižje razrede bo treba dati kmalu v tisk.

Učiteljski vestnik.

Učiteljske zadeve.

Imenovanja. Za nadučitelja na 6 razredni ljudski šoli z 8 vzporednicami na Viču je imenovan bivši nadzornik novomeškega in črnomaljskega okrožja in kad. asp. v r. g. Ivan Štrukelj. Istotam je nameščena gđc. Zlata Levstikova. — Za ravnatelja na goriški višji realki je imenovan prof. Jakob Zupančič; za ravnatelja na slovenski gimnaziji v Gorici pa prof. Andrej Ipavec.

Spremembe: Črnomaljski okr.: Berta Uršič, supl., Metlika; Ana Gostiša, supl., Črnomelj; Marija Sekula, supl., Metlika; Justina Lukovšek, supl., Stari trg. — Kamniški okraj: Marija Gregorec, supl., Mengeš; Balbina Schnabl, supl., Komenda; Katarina Meglič, prov. učit., Komenda; Magdalena Slatnar, supl., Kamnik (dekl. šola). — Kočevski okraj: Roza Meditz, supl., Koprivnik; Cirila Zupanec, supl., Vel. Poljane. — Kranjski okraj: Ana Tavčar, prov. učit., šmartno pri Kranju; Ljudmila Korošec, prov. učit., Besnica. — Krški okraj: Marija Bras, supl., Tržišče; Amalija Malenšek,

prov. učit., Raka. — Litijski okraj: Ana Kovač, supl., Višnja gora. — Ljubljana: Frančiška Baraga, supl., I. deška; Viktorija Medved, Vida Smerdelj, supl., mest. nem. dekl. šola; Marija Smolič, supl., mest. nem. dekl. lj. šola; Frančiška Hribernik, supl., šišenska deška; Josipina Likozar, prov. učit., III. deška; Angela Žorž, supl., IV. deška. — Ljubljanska okolica: Marija Prezelj, supl., Brezje; Cirila Krisch, supl., Vič; Josipina Černe, Ivana Krapš, Ljudmila Gaberšek, Alojzij Žirovnik, prov. učit., Moste pri Ljubljani; Marta Reich, prov. vod., šmartno pod Smarno goro; Martina Sekula, supl., Notranje gorice; Marija Bahovec, supl., Brezovica; Ivana Čarman, supl., Črnuče; Frančiška Kunauer, supl., Št. Vid nad Ljubljano; Marija Celar, prov. učit., Št. Jurij; Ruža Divjak, prov. učit., Dev. Mar. v Polju; Marija Janežič, supl., Mar. Dev. v Polju; Ivana Prosenc, supl., Vič pri Ljubljani; Ida Petrič, supl., Gor. Šiška; Hermína Kobal, supl., Drenov grič. — Novomeški okraj: Marija Krajgar, supl., Mirna peč; Marija Perko, supl., Dol. Karteljevo; Marija Lapajne,

prov. vod., Dol. Karteljevo. — P o s t o j n s k i o k r a j: Marija Selan, supl., Ljudmila Skala-Borštner, prov. vod., Vipava. — R a d o v l j i š k i o k r a j: Marija Markizeti, supl., Koroška Bela; Melita Šivic, supl., Dobrava pri Kropi; Roza Morič, supl., Jesenice.

Voditelj in poverjenik za pouk in bogočastje pri Narodni vladi v Ljubljani je poslanec dr. Vrstovšek; namestuje ga prof. dr. Šarabon.

Delokrog deželnega šolskega sveta v Ljubljani se razširi na vse ozemlje v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Realna gimnazija. Dosedanja II. drž. gimnazija v Ljubljani se izpremeni v r e a l n o gimnazijo.

Višja realka v Ljubljani je dobila novo vodstvo. Vodstveno poslovanje je poverjeno profesorju tega zavoda Josipu Mazi-ju. Dosedanji začasni voditelj nemški nacijonalec Henrik Swoboda je suspendiran. — V zadnjem hipu, preden je bila proglašena slovenska »Narodna vlada«, je bivša deželna vlada dobila z Dunaja ukaz, naj se ljubljanska realka utrakvizira in uvede slovenščina v prvih štirih razredih. To je menda zadnji odlok naučnega ministrstva na Dunaju, ki se tiče šolstva v Sloveniji.

Članom podružnice »Slomškove zveze« za litíjski okraj naznanjam, da sem odložil predsedstvo. V vseh podružničnih zadevah naj se obračajo člani do t. č. podpredsednika tovariša Fortunata Lužarja v Izlakah pri Zagorju ob Savi. Ostanem pa član »Slomškove zveze«. — Janko Polák.

Učiteljstvo zopet v šoli. Narodna vlada v Ljubljani je sklenila, da se s 15. novembrom odpuste vsi neaktivni častniki iz aktivne službe, razven onih, ki so nujno potrebni za izvrševanje vojaških služb. V prvi vrsti se odpuste učitelji, profesorji, sodniki, notarji, poštni in železniški uradniki.

Iz zadnje seje dež. šolskega sveta v Ljubljani. Dne 25. oktobra je zahteval član msgr. dr. Lampe, naj predsednik pojasni vzroke, zakaj je bil odslovljen realčni ravnatelj Corá. Ker podatki niso bili zadostni in zadovoljivi, so zastopniki dežele in učiteljstva v znak protesta zapustili zbornico in odšli.

Nemške šole. Narodna vlada SHS je poverila agende in nadzorstvo nemških ljudskih in meščanskih šol v dosedanji vojvodini Kranjski deželnemu šolskemu nadzorniku g. dr. Mihaelu Opeka.

Narodna vlada v Ljubljani je suspendirala g. Albina Belarja kot deželnega šolskega nadzornika, prav tako dr. J. Binderja, profesorja na realki v Ljubljani. Nadzorstvo srednjih, oziroma ljudskih šol, ki so bile doslej podrejene nadzorniku Belar-ju, prevzame dež. šol. nadzornika dr. Iv. Bezjak in dr. M. Opeka.

Ljubljana dobiva polagoma docela slovensko lice. Ko je bila proglašena »Narodna vlada«, je zavel takoj drug veter. Nemštvo, ki se je le s silo in umetno vzdrževalo, kopni in gine. Nemška deška šola in nemška dekliška osemrazrednica sta se čez noč prelevili. Težave ne bo posebne, saj so otroci teh šol po ulicah povečini le slovensko ščebetali.

V Nikopolu ob Dnjepru se nahaja sedaj naš poročevalec nadučitelj Fr. Silvester. Pisal je že večkrat. Zaposlen je pri etapnem poveljstvu kot tolmač. Toži o draginji, temi in drugih neugodnostih. Več prihodnjic v »Listku«.

Smrt je pobrala zadnji čas tudi izmed učiteljstva več krepkih moči. Umrli so večinoma za posledicami »španske bolezni«: G. Matija Janežič, mestni učitelj v Ljubljani in tajnik ljubljanske podružnice Slomškove zveze. Pokopan je bil 17. oktobra. — Gdč. Neja Ravnikar, supl. na Viču, umrla 11. oktobra. — Pri D. M. v Polju se je preselila v večnost po kratki bolezni 16. oktobra ondotna učiteljica gdč. Pavla Mohar. — Po 43letnem službovanju je doživel ljubljanski učitelj g. Anton Razinger, ki je dolgo slovel kot izboren tenorist Glasbene Matice. Pokopali so ga dne 17. oktobra.

† **Ivanka Končina.** V Rakitni je umrla ondotna učiteljica gdč. Ivanka Končina, stara še le 24 let. Vrli članici naše zveze — Bog daj večno plačil!

Umrli je v zavodu šolskih sester De Notre Dame v Trnovem pri Ilirski Bistrici učiteljica S. Dragotina Korenčan, stara 25 let. Doma je bila v Naklem pri Kranju. R. i. p.!

Naša zborovanja.

Osrednji odbor »Slomškove zveze« je imel sejo 2. novembra v Ljubljani. Nova doba, ki jo začenjamo, zahteva, da je tudi naša zveza na straži. Učiteljsko vprašanje, šolska reforma, gmotno stanje jugoslovanskega učiteljstva, to in še marsikaj bo dalo misliti nam in vsem, ki grade temelje nove države Jugoslavije. Zato je bilo nujno potrebno, da se tudi naša organizacija zgane za novo intenzivno delo.

Ker je dosednji načelnik iz umljivih razlogov odložil svoje častno mesto, ki mu je bilo poverjeno kot ustanovitelju od početka pa do sedanjih razburkanih dni (skoraj 20 let), je odbor (navzočih je bilo 10 zastopnikov) temeljem § 22 izvolil za predsednika sedanje funkcijske dobe gosp. tovariša Ivana Štruklja.

Določi se nato čas in pored občnega zbora za dan 14. novembra.

Sklene se, da »Slomškova zveza« pozdravi novo Narodno vladu v Ljubljani in Narodno vječe v Zagrebu.

Tajnik g. A. Sadar poroča o skupnem razgovoru obeh učiteljskih organizacij, ki sta sestavili dne 2. nov. primerne(?) predloge glede sestave šolskega in učiteljskega katastra na jugu, dalje glede nadzorniškega vprašanja in glede potrebne reforme ljudskega šolstva. — Zapisnik s predlogi je bil še isti dan sestavljen ter po posebni deputaciji izročen načelstvu Narodne vlade v Ljubljani. Posvetovanj so se udeleževali tovariši »Slom. zveze« gg.: Fr. Fabinc, Avg. Pirc in Ad. Sadar.

Občni zbor »Slomškove zveze«, napovedan za 14. dan novembra, se je moral zaradi ustavljenega osebnega prometa zopet preložiti. Kaže pa, da se skličejo podružnična zborovanja, ki naj se pri njih razpravljajo časovna šolska in učiteljska vprašanja. Ker je promet na železnicah zopet prost, bo že 21. nov. občni zbor, ki naj po številu udeležencev in po razpravah izpriča, da bo učiteljstvo zbrano v Slomškovi zvezi močan steber srečne Jugoslavije.

Prognoza. Na predvečer ljubljanske manifestacije v proslavo novi državi Jugoslaviji je imel prof. Vesenjak v Mest-

nem domu predavanje o šolstvu v bodoči državi. V svojem razmotrivanju je govornik s precejšnjim sarkazmom šibal napake dosedanega šolskega ustroja, ki je imel za variha nemški, absolutistično-birokratični aparat. Leta in leta smo čutili in hote ali nehote morali prenašati moro, ki je zatirala razvoj samostojnega narodnega šolstva. »Hočemo narodno šolo, ki naj bo prosta tuje nadvlade, ki naj vzgaja trdne, kremenite značaje.«

Prvi del je bil vsekako bolj umerjen za dijaštvo, ki je v pretežni večini napolnilo dvorano. V drugem delu, ki naj bi v njem gosp. govornik očrtal razne tipe potrebnih šol, njih ustroj in uredbo, oziroma izboljšanje sedanjih ter primernejšo prirojitev našim slovenskim in sploh jugoslovanskim razmeram, bi pa bili navzoči pedagogi in učitelji radi slišali kaj več. Preosnova ljudskega šolstva — to je vprašanje, ki je res — kakor pravimo — pereče. V tem oziru bo tudi naša »Slomškova zveza« stopila na plan s tehtnimi nasveti in načrti.

Drugače pa moramo priznati, da se je govornik skrbno, modro in previdno vtopil v svoj referat, poudarjal, četudi samo z enim stavkom, da si prave vzgoje ne more misliti brez verske podlage. Ne vemo, če je tako nujno opetovano naglašati, da si moramo vzorov za naše šolstvo iskati uprav na zapadu.

Prava svoboda.

Dne 10. novembra je sklical deželni šolski nadzornik dr. M. Opek a nujno konferenco nadučiteljev, voditeljev in voditeljic ljubljanskih in bližnjih okoliških ljudskih šol. Iz njegovih, času primernih navodil, povzemamo naslednje glavne misli, ki naj bi se po njih v sedanjih razburkanih časih ravnalo celokupno slovensko učiteljstvo:

Pritožbe se množe, da se med mladino čedaljebolj množi podivjanost in posirovelost. Divji in razburljivi vojni dogodki, pomanjkanje očetne resne besede, zapuščenost otrok, malobrižnost domačih — vse to tlači mladino v nevarno razbrzdano. Najslabše je po mestih. Sodni podatki iz časa ljubljanskega pouličnega divjanja in razbijanja (24. IV. 1918) so naravnost pretresljivi,

pa tudi značilni za moralni nivo sedanjega naraščaja.

Tudi te dni imamo priliko opazati nerodnosti med poulično mladino: otroci se mešajo med vojake, kriče ob vozovih in avtomobilih, se kratkočasijo z orožjem, kradejo, se tepejo, koinejo in se slabo vedejo. Strasti, ki se sedaj razpaljajo, bo pozneje težko krotiti.

Narodna vlada S I I S hoče na vsak način, da se nevarni izgredi in pustolovsko početje mladine, kakor tudi burno pohajkovanje po ulici, odpravi. Šola je poklicana, da pomaga.

Dogovorno in v imenu Narodne vlade je odredil g. dež. šolski nadzornik sledeče:

1. Ljubljanska ljudskošolska mladina mora izginiti z ulic in cest; zato naj se vrši pouk v polnem obsegu. Nihče ne sme pouka svojevoljno restringirati.

2. Nedeljska sv. maša z ekshorto za šolsko mladino naj bo redno vsako nedeljo in vsak praznik tudi v slučaju, da bi bilo treba tuintam vsled razmer kak teden s poukom prekiniti.

3. V času, ko otroci niso v šoli, bo treba nadzorstva tudi izvan šol — po ulicah, trgih in javnih prostorih. Načrt za to nadzorstvo naj napravi vsak zavod za svoj okoliš — prepis načrta pa pošlje mestni šolski oblasti.

Vse to velja tudi za predmestja.

Čas zahteva veliko od nas, saj imamo tudi mi velike zahteve do njega; hočemo, da nam ta čas ustvari veliko in srečno domovino. Zato pa treba vsestranskega dela. Mladina je stavbni material. Obdelujmo, pilimo, gladimo, urejmo ga v ponosno stavbo naše bodočnosti!

Bolj kot kdaj moramo te čase biti vzgojitelji šolskih otrok. Pazimo ne samo v šoli, marveč tudi izvan šole, kod hodijo, kaj počenjajo, s kom se družijo, kaj bero, s čim se zabavajo. V šoli pa porabimo vsa sredstva, da se mladina izolika tudi po srcu; rajši kak gram manj za razum in spomin, pa kak gram več za voljo in srce.

Predvsem pa je treba danes vzgajati deco, da bo imela spoštovanje do avktoritete, saj vidimo, da je danes le preveč samovolje, nagnjenja do nasilnosti in brezpostavnosti. To se

sicer čudno glasi v sedanjem času, ko se vsekrižem poudarja in naglašava svoboda. In vendar: nikdar in nikoli ni mogla in ne bo mogla človeška družba živeti v redu in miru, ako se ne bo spoštovala avktoriteta, ako ne zavlada pokorščina. Prave, srečne in čiste svobode ni brez avktoritete.

Prav zato, ker nekateri dandanes zamenjavajo svobodo z brezpostavnostjo, je potrebno, da s tem večjim poudarkom zabičavamo, kako potrebna je pokorščina do oblasti. Učimo otroke spoštovati domačo oblast: starše in predstojnike; šolsko in državno oblast, da delajo tako, kakor zahteva javni blagor; cerkveno oblast, da žive po zapovedih Cerkve in vere.

Pri tem pa ne pozabimo opozarjati na izvor vse oblasti, ki je Bog. Pokorščino smo dolžni izkazovati zato, ker to hoče Bog sam. Pokorščina brez Boga je lahko velikokrat samo slabost, boječnost, da celo hinavščina.

Končno je dejal deželni šolski nadzornik doslovno tako:

»Govoreč pred tolikim številom odličnih zastopnikov učiteljstva o avktoriteti, si ne morem kaj, da ne bi pristavil naslednje opombe, katero sem točno premislil in jo bom dobesedno tako prebral, kakor jo hočem imeti zapisano v zapisniku te konference, zato, da jo ne bo mogel nihče kako prevračati. — Ne gre pa — vsaj tako mislim — na vaš naslov, marveč govornjena bodi skoz okno.

Gospoda! Ako pa hočemo vzgajati mladino v spoštovanju do avktoritete — in to moramo — potem je treba, da imamo sami čut in zmisel za avktoriteto. Kajti drugače: Nihče ne more dati tega, česar nima sam. Zato pa se meni ne zdi, da bi bili baš vzor-odgojitelji tisti, ki avktoriteto izpodkopujejo in tisti, ki ž njimi soglašajo.

Gospoda, to pa se godi pri nas in sicer v nekem učiteljskem glasilu, kjer se čezdalje pogosteje napadajo razni šolski funkcionarji. Gospoda! Jaz ne bom nikogar branil ali zagovarjal, najmanj seveda sebe. A na eno bi opozril. Tisti vaši predstojniki, s katerimi vi niste zadovoljni, — opomba, kakor sem rekel, je govornjena skoz okno — tisti va-

ši predstojniki torej imajo zopet predstojnike. Pred te nesite svoje pritožbe! To je postavna in prava pot. Pred predstojnike vaših neposrednih predstojnikov stopite in pred njimi z dokazi, s konkretnimi slučajji ugotovite, da so vam le-ti krivični in za svoja mesta nesposobni, in jaz nič ne dvomim, da se bo zgodila pravica vam in slo-

venskemu šolstvu. To je legalna pot. Te poti ne nastopiti — pač pa v javnem listu sramotiti in zaupanje jemati, to pa ni početje plemenitih značajev — to je rušenje avtoritete od strani tistih, ki so jo dolžni gojiti. Ta pot vodi v prostaštvo in boljševištvo, kjer bi pa ne smela biti obljubljena dežela vzgojiteljev jugoslovanske mladine.«

Raznoterosti.

Da se naopak ne razume. V 254. številki »Slovenca« je bil priobčen razgovor R. Petrić-a, ki ga je imel pred dvema letoma z dr. Krekom v Zagrebu. Pomenek se je sukal o ureditvi bodoče Jugoslavije. O šolstvu se je izrazil dr. Krek — po navedbi poročevalca —:

»Vzemimo šolstvo, ker je le-to za nas najeminentnejšega pomena. Centralni parlament izda zakon: vsak otrok od 7. leta dalje mora obiskovati ljudsko šolo, dokler je ne dovrši. Potem ugotovi zakon organizacijo ljudske šole, odredi minimum znanja, ki ga mora imeti vsak državljan iz vsake stroke, zlasti mora biti v celi državi enoten pouk o narodnih in državljanskih pravicah in dolžnostih, končno kdo sme snovati šole, t. j. sme jih vsakdo, ki se drži tega zakona. Dolžnost snovati ljudske šole, ako jih še ni, imajo občine. Da-li naj bo šola konfesionalna, interkonfesionalna ali akonfesionalna, odločajo starši otrok in to po belgijskem šolskem sistemu, ki nam more, nekoliko popravljen, služiti v zgled.«

Po teh kratkih podatkih bi utegnili kdo soditi, da imajo v Belgiji tudi brezkonfesionalne ali interkonfesionalne šole, kar pa ne odgovarja dejstvu. S šolskim zakonom, ki je bil sprejet ob času liberalne vlade 1. jul. 1879., je bilo pač sprejeto določilo (čl. 4.), ki se glasi: »Verstveni pouk se prepusti družinam in duhovščini. Duhovnikom so šolski prostori občinskih učilnic na razpolago, da pred ali po šolskem pouku razlagajo mladini krščanski nauk.«

Duhovno nadzorstvo je bilo z omejeno postavno, ki je bila za katoličane

pač prava nesreča, odpravljeno. Vsled tega so se pa čudovito množile privatne šole, ki so imele silno veliko število otrok. V 2½ letih je bilo ustanovljenih 2064 privatnih šolskih zavodov, dočim je bil obisk občinskih šol zelo pičel. Ko so katoličani l. 1884. vrgli liberalno večino, je bil sprejet (20. sept.) zakon, ki je vpostavil prvotna določila o šolstvu. Ta novi šolski zakon je bil revidiran in izpopolnjen s postavo dne 15. sept. 1895, ki ima tudi ta-le določave: »Duhovščina se naproša, da poučuje krščanski nauk, ali pa skrbi, da prevzemo pouk pod nadzorstvom duhovniške oblasti drugi učitelji, če so s tem zadovoljni...«

Šole na Belgijskem so 1. občinske; upravljajo jih občine; 2. takozvane adoptirane, t. j. privatne šole, ki docela ustrezajo vsem predpisom ter proti primerni občinski odškodnini sprejemajo otroke, ki imajo pravico do brezplačnega pouka (otroci staršev, obdavljenih z manj kot 20 fr.); 3. privatne šole, ki pa niso adoptirane, a imajo vse pogoje za adoptacijo. Ako ima taka šola vsaj 20 otrok, dobi državno podporo in je pod državnim nadzorstvom. — Povprečno da država za vsakega učenca občinskih šol letnih 40-18 fr., za učenca na adoptiranih šolah povprečno 19-63 fr. na leto, in za učence 3. kategorije 12-01 fr. — Večerne šole imajo namen, nadomestiti pomanjkljiv ljudskošolski pouk, oziroma nuditi najnujnejše znanje preprijemljeni mladini.

(Prosimo, naj bi »Slovenec« to pojasnilo ponatisnil. Uredn.)

Upravni odbor za dnevna zavetišča v Ljubljani je imel sejo 12. oktobra. O stanju, delu in napredku po zavetiščih je poročal deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka kot predsednik upravnega odbora. V letošnjem upravnem letu je deležnih prehrane, varstva, nadzorstva in vzgojnega vpliva v ljubljanskih zavetiščih okrog 400 dečkov in deklic. Prav toliko število je bilo podpiranih tudi v preteklem upravnem letu. Povprečni letni stroški za posameznega varovanca znašajo 226 K. Treba je torej vpoštevati proračun z okroglo 90.000 K. Za vzdrževanje skrbe v prvi vrsti deželni odbor kranjski, mestna občina ljubljanska in deželna vlada. Vsem tem faktorjem se je predsednik prav iskreno in toplo zahvalil ter prosil še nadaljnje naklonjenosti. — Upravni odbor je skrbel tudi za obutev revnim otrokom. Lani se je razdelilo 1047 parov čevljev, ki so stali 23.600 K. Za pokritje teh stroškov je prispevalo mesto 4000 K, drugo je dal deželni odbor. Za tekoče leto bi bilo treba 1720 parov čevljev. Za preskrbo in razdelitev čevljev se s priznano trudaljubivostjo prizadeva tajnik upravnega odbora, nadzornik Lavtižar, ki je takorekoč krušni oče zavetišč. Na roko mu je z dobrohotno naklonjenostjo do sirotnih otrok župan dr. Iv. Tavčar, ki je vselej radevolje postregel z živili iz aprovizacije, kadar je bila sila velika. Deželni odbor je za bodoče leto obljubil denarne pomoči v znesku 20.000 K. Postreza pa tudi v blagu: z mesom, mastjo itd. ter plačuje učiteljstvo.

Moderni »križarji«. Kaj bo s Palestino? Ko so angleške čete razvile zastavo v Jeruzalemu, so se razvnele po listih vsakojake polemike, kajti ta dogodek ni le politične važnosti, marveč posega globoko v verske razmere. V svojem božičnem nagovoru (1917) je papež Benedikt XV. rekel kardinalskemu zboru tudi naslednje besede: »Na poti v Judejo so šli človeški sklepi in božji načrti roko v roki; dočim so prvi podjarmili zemljo, so božji naklepi izpolnili stoletno željo očetov, ko so prišli krščanski veri v last sveti kraji in častitljiva zemlja, kjer je tekla rešilna kri Jezusova...«

V srcih vseh kristjanov — tudi izven entente — se je porodila takrat želja, naj bi sv. mesto nikdar več ne prišlo pod oblast polumesca. Zionisti so pred vojsko vse storili, da bi si Palestino mirnim potom prilastili. 100 milijonov frankov je žrtvoval baron Rothschild pred leti za naseljevalne svrhe židovskega plemena v Sveti deželi. Od 200 milijonov frankov, ki jih je daroval baron Hirsch za izvunevropsko naseljevanje židov, imajo glavni dobiček zionisti v Palestini. Danes je med 600.000 prebivalci Svete dežele 85.000 židov. Ko je padel Jeruzalem v angleške roke, je častital veliki rabinec v Londonu angleškemu kralju vsled zmage ter se mu zahvaljeval za pomenljivo izjavo njegove vlade, da naj bi bila Palestina zopet nacionalna domovina židovskega ljudstva.

Komu naj torej pripada v bodoče Sveta dežela? Židovska kri je vzklopela ob splošnem geslu samoodločbe; — vsekrižem se čujejo zahteve, naj se izroči Palestina židovstvu. Toda če bo šlo po načrtu entente, bo ta sveta dežela priklopljena Egiptu pod angleško nadoblastjo; Sirija pride v francoske roke. To je gotovo, da Palestina ne bo več t u r š k a. Turčijo bodo tako izpodrinili, kakor so jo v Egiptu.

Kako naj bi se pa razmere v Palestini v resnici uredile, da bi bile zadovoljne vse krščanske veroizpovedi? Ali naj si ena sama lasti te nam vsem tako svete, ljube in dragocene pokrajine? — To je važno vprašanje, ki njega ugodno razrešitev z zanimanjem pričakuje ves krščanski svet, kajti Palestina ni dežela, kakor so druge; tu imajo verski oziri prvo mesto.

Večkrat se je že poudarjalo in zahtevalo, naj bi Palestina postala nevtralna in mednarodna last, ki bi imela lastno upravo. Proglasila naj bi se za to, kar je v resnici: za Sveto deželo. Ta dežela bi po mednarodni pogodbi ne smela biti nikdar vojno pozorišče, niti bi je ne smela nobena vlast napasti ali pritegniti na vojsko. Vrhovna oblast bi bila sestavljena po mednarodnem dogovoru, ki bi dopuščal več gospodarskih možnosti. O tem naj bi se razpravljalo na mirovnem kongresu. Morda bi se pa uprava

Svete dežele izročila naravnost sv. stolici v Rimu!

Učitelj — **minister**. Naučni minister republikanske vlade na Bavarskem je postal ljudski učitelj Hoffmann.

Naši ministri.

Predsedništvo Narodnega vjeća v Zagrebu kot vrhovna oblast države Slovencev, Hrvatov in Srbov je na predlog Narodnega sveta v Ljubljani za Slovenijo imenovalo to-le vlado:

Predsednik: Josip Pogačnik. Oddelek za notranje zadeve: Dr. Janko Brejc. Oddelek za prehrano: Dr. Ivan Tavčar. Oddelek za uk in bogočastje: Dr. Karel Vrstovšek. Oddelek za pravosodje: Dr. Vladimir Ravnihar. Oddelek za socialno skrb: Anton Kristan. Oddelek za finance: Dr. Vekoslav Kukovec. Oddelek za promet: Dr. Pavel Pestotnik. Oddelek za industrijo in trgovino: Dr. Karel Triller. Oddelek za javna dela in obrt: Inženir Vladimir Remec. Oddelek za poljedelstvo: Prelat Andrej Kalan. Oddelek za narodno obrambo: Dr. Lovro Pogačnik. Oddelek za zdravstvo: Dr. Anton Brecej.

Slovstvo in glasba.

Kratko navodilo za pravo pobožnost do Matere božje, Kraljice src, — po nauku bl. Ludovika Grinjona Monforschege. Priredil dr. Anton Zdešar, duhovnik misijonske družbe. Druga, pomnožena izdaja. V Ljubljani, 1918. Natisnila Katoliška tiskarna. Cena vezani knjižici 4 krome.

Predstojnik porušene misijonske postojanke in razdejanega Marijinega svetišča na Gradu pri Mirnu, dr. Anton Zdešar, nam je v novi izdaji oskrbel lično knjižico s temeljitim navodilom za pravo pobožnost do Matere božje, Kraljice src. Navodilo nudi dvoje energij za vzgojo značaja: prva je ta »prava« pobožnost do Marije sama na sebi. Nobena druga pobožnost do Marije ne sega tako v praktično življenje, kakor ta. Obstoji namreč v tem, da se a) po-

polnoma izročimo prebl. Devici zato, da po njej postanemo docela Jezusova last; da se b) navadimo živeti vedne v popolni in vsestranski odvisnosti od volje Marijine po zgledu Sina božjega v Nazaretu. — Druga energija pa tiči v premissljevanju, s katerim se pripravljamo na posvetitev Mariji. G. pisatelj je hotel seznaniti slovensko občinstvo s to pobožnostjo, a hkrati tudi popularizirati premissljevanje (premissljevalno molitev). Iz obeh razlogov prav toplo priporočamo to dragoceno delce tudi učitelstvu, predvsem še gosposki učiteljicam. Pripomnimo še, da se bo čisti donesek te knjižice, ki je pisana v krasni jedrnat slovenščini, porabil v to, da se sezida novo svetišče Žalostne Matere božje na Gradu pri Mirnu.

